

SAFRANBOLU SORUN DOLU OLMAMALI ! (*)

Kızıltan ULUKAVAK

Safranbolu'nun 1994 yılında UNESCO tarafından "*Dünya Miras Listesi*"ne alınması, hiç kuşkusuz paha biçilmez bir onur, hazineler değerinde bir kıvanç kaynağıdır. Dünya Miras Listesine alınmakla, çok önemli bir doruğa tırmanılmıştır. Bu dorukta tutunmak, hep orada kalmak ve Safranbolu bayrağını orada sürekli dalgalandırmak, vazgeçilmez bir ilke olmalıdır. Safranbolu'daki tüm ilgili kişi ve kurumlarca asla göz ardı edilmemesi gereken bu ilkenin, Dünya Miras Listesi'nde yer alma onurunun sahiplenilmesi gibi, sorumluluğunun da üstlenilmesiyle gerçekleştirilebileceği bilinmelidir.

Safranbolu'nun bir "Dünya Kenti" olduğuyla övünülmektedir; öncelikle bu övünmedeki haklılığı yok edebilecek görünüm ve yakınmalara fırsat verilmemelidir; özellikle Safranbolu, Türkiye'de koruma olayına öncülük ederken, korumanın (K)'sını bile gündemlerine almamış kentlerin, Safranbolu'nun önüne geçmesine meydan verilmemelidir; eskiden olduğu gibi Safranbolu'nun hep zirvede kalması sağlanmalıdır. Bu arada, Safranbolu'nun çok küçük bir parçası kadar olan bir kentin, Tanıtma Fonu ya da Kültür Bakanlığı'nın onarıma katkı ödeneği gibi kamu kaynaklarından, Safranbolu'nun üç beş katı daha fazla yararlanabilmesinden, herhalde rahatsızlık duyulmalıdır.

Karabük Valisi Sayın Can DİREKÇİ'nin hazırladığı "Strateji Planı"nda yer alan "Safranbolu Kongre Merkezi"yle ilgili olarak, Kent Müzesi'nin açılış törenine gelen Kültür Bakanı'nın, böyle bir merkezin yapımı için Safranbolu'da 20 bin yatak kapasitesi gerektiğinden söz etmesi karşısında susulmamalı, en geniş katılımlı uluslararası kongreler bile 500 dolayında katılımcıyla gerçekleştirilirken, 20 bin rakamının nereden çıktığını, hiyerarşik kurallar gereği atanmışlar soramaz ise de, suskun kalmaması gereken seçilmişler sorabilmeli; bir "Kongre kenti" olması yolunda Safranbolu'nun çeyrek yüzyıllık özleminin gerçekleşmesinin, anlamsız rakamsal veriler ve dayanaksız görüşlerle yok edilmesine meydan verilmemelidir. "Marka kent" niteliğini Karabük'ün değil, Safranbolu'nun taşımakta olduğu gerçeğiyle bağdaşmayan söylem ve eylemlere ise, asla seyirci kalınmamalıdır.

Safranbolu'ya ait tüm kültürel değerlere sahip çıkılmalı ve örneğin İzzet Mehmet Paşa Kütüphanesi, daha fazla gecikilmeden Safranbolu'ya geri getirilebilmelidir. Bu kütüphanenin çok değerli el yazması eserlerinin Safranbolu'ya vakfedildiği ve vakfedenin iradesine saygı gerektiği unutulmamalı; kütüphane için restore edilen eski Hükümet Konağı ya da eski cezaevi'nde mutlaka uygun bir yer bulunabilmelidir.

Safranbolu, geçmiş yıllar gibi kamuoyunda hep adından, sürekli söz edilen bir kent olmalıdır; kamuoyunun oluşumunda en etkili araç olan yazılı ve görsel medyanın Safranbolu'ya olan ilgisi sürekli ve sıcak tutulmalıdır. Televizyon dizilerinin Safranbolu'da çekimi için, yapımcılarının beklediği kimi olanakları sağlamaktan da kaçınılmamalıdır. Her yıl düzenlenen "Safranbolu Altın Safran Belgesel Film Festivali"nde, Safranbolu'nun ulusal basında ve ulusal alanda yayın yapan TV'lerde yer almaması çok düşündürücüdür. Aslında, en çok düşündürücü olan da, Safranbolu'nun tanıtımında çok önemli bir araç olan "Safranbolu Mimarlık Değerleri ve Folkloru Haftası"nın adının, "*Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali*" olarak değiştirilmesidir.

Bu ad değiştirmenin, Safranbolu Haftaları'nın başlatıldığı 1975 yılından, çeyrek yüzyıl geçtikten sonra, 2000 yılında, bu Hafta'lardan 25 incisinin çok görkemli bir biçimde düzenlenmesi beklenirken, "I. Altın Safran Belgesel Film Festivali" denilerek yapılmış olması, düşündürücü olduğu kadar, acı ve üzücüdür. Her kentte, o kentle özdeşleşen konuda ve o konuyla anılan ve adlandırılan kültürel etkinlikler yapılır. Safranbolu ile özdeşleşen,

(*) Safranbolu Ekspres Gazetesi'nde 25.04.2007 tarihinde yayınlanmıştır.

Safranbolu evleridir. Yurt içinde ve dışında Safranbolu, evleriyle ünlenmiştir. Belgesel film ile Safranbolu'nun ilgisi nedir? Sayın SÜHA ARIN'ın "Safranbolu'da Zaman" belgesel filminin, 1977 yılında Antalya'da, kendi dalında birincilik ödülüne layık bulunmasından öte, Safranbolu ile belgesel film arasında hangi ilişki kurulabilir? Anılan filmin ünlü yönetmeni rahmetli ARIN bile, vefatından önce 2003 yılında katıldığı son Safranbolu Festivalinde, yapılan etkinliğe belgesel film festivali denilmesindeki anlamsızlığa değinerek ve haklı olarak belgesel film yarışmasının, Safranbolu'da yapılacak bir kültürel etkinliğin adı olamayacağını, ancak bir alt başlık olabileceğini dile getirmiştir.

Yarışmaya katılacak belgesel filmlerin, mutlaka Safranbolu'daki soyut ya da somut bir kültürel değeri konu alması gibi bir koşul dahi söz konusu olmaksızın, konu serbestliği içinde yürütülen belgesel film yarışmasının Safranbolu'ya, Safranbolu kültürüne ve en önemlisi Safranbolu'nun tanıtımına ne katkısı olabilir? Hem de bu yarışmaya, bir iki yabancı katıldı diye "Uluslararası" gibi, abartılı ad ve sıfatlar takılmasından ne yarar umulur? Her yıl İstanbul ve Antalya'da çok görkemli ve çok geniş katılımlarla, gerçekten uluslararası düzeyde benzer etkinlikler yapılırken, Safranbolu'da hiç ses getirmeyen, getirme olanağı da olmayan belgesel film yarışmalarında niçin ısrar edilir?

Örneğin Taşköprü'de, her yıl yapılan kültürel etkinlik, o yörenin ünlü ürünü "sarmısak"tan ad alırken, Beypazarı'ndakine de "*Tarihi Evler, El Sanatları, Havuç ve Güveç Festivali*" adı verilirken, Safranbolu'dakinin belgesel film festivali adıyla anılmasındaki tutarsızlık Safranbolu'ya yakışmamaktadır. Belgesel film yarışmalarında verilen ödüller ve jüri üyeleri için yapılan harcamalardan, Safranbolu'nun hiç bir kazanımı yoktur.

Safranbolu dururken, Beypazarı'ndaki kültürel etkinliğinin adında "*Tarihi Evler*" deyiminin de olması ve örneğin oradaki 03-04 Haziran 2006'daki bu etkinliğe onbinlerce kişinin katılması ve bu arada Beypazarlılar için, 08.06.2006 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'ndeki yazısında Oktay EKİNCİ'nin, "*kimlikli yaşamının, kişilikli turizmi de yaratacağını kanıtlamaktan hem gurur duyuyorlar, hem de para kazanıyorlar*" demesi, "*Beypazarı, Safranbolu'nun pabucunu dama atacak*" beklentilerini haklı çıkartabilecek olgulardır. Pabucun dama atılmasına meydan verilmemeli, "Dünya Kenti"ne yakışır eylem ve görünüm sergilenmeksizin, sürekli "*Safranbolu Dünya Kenti*" söylemini yineleyerek, sapından tutup "*elma şekeri*"ni yalayıp duran çocuğun elinde, en sonunda sadece "*sap*" kalması gibi bir konuma düşülmemelidir.

Bu arada, herhalde yadsınamaz bir gerçek de dile getirilmelidir. Tarihsel kentlere gelenler, sadece eski evler, sokak ve mahalleler görmekle yetinmemektedirler. Genel deyimle turistik amaçlı alışverişler yapmak ve yöresel ürünlerden de satın almak istemektedirler. Safranbolu "lokum" dışında yöresel bir ürün sunamazken ve estetikten yoksun, özensiz maket evler dışında da bir el sanatı sergileyemezken, Sayın Oktay EKİNCİ; yukarıda değinilen yazısında Beypazarı için şunlardan söz etmektedir:

"..Beypazarı'ndan göçe hazırlanan 1500 aile, şimdi kültür turizminden geçiniyor. Yakın geçmişe kadar yerel yemekleri "bulundurmayan lokantalarda artık tarhana çorbası, etli yaprak dolması, güveç, hoşmerim, ev makarnası var. Beypazarı kurusu ve maden sodasıyla birlikte 80 katlı baklavası bile TSE güvencesinde... Son üç yıldaki çabalarla yaklaşık 500 eski evin onarılarak boyanmasına sadece 1,5 trilyon lira harcanırken; bunun kentliye kazandırdığı ise haftada bir trilyonluk turizm gelirine ulaşmış...1999'da sayıları 7 olan geleneksel telkari (gümüş el işi) atelyeleri 80'e, kuyumcu sayısı da 8'den 43'e çıkmış..."

Bu satırların yazarının, lokum üreticilerine yaptığı tüm uyarılara karşın, Safranbolu'da "lokum"un bile, patent yasalarına göre tescili yaptırılma yoluna gidilmezken, ünlü "Safranbolu baklavası" ise hiç akla gelmezken, Beypazarı adıyla tescilli ürünlerin olabilmesi ilginçtir; hem tarım ürünlerinin ve hem el sanatlarının satışa sunulması yoluyla, turizmin o kente trilyon liralara kazandırması ilginçtir ve en ilginç ise, Safranbolu'da, Sayın Belediye Başkanının, 27.11.2006 tarihli Safranbolu Haber Gazetesi'ndeki bir demecinden, 17 adet tarihi yapının cephe rehabilitasyonunun 900 Bin YTL'ye mal olduğu öğrenilirken,

Beypazarı'nda, verilen rakamlar yanlış değilse, 500 evin onarılarak boyanması için, sadece ve sadece 1,5 milyon YTL harcanmış olmasıdır.

Bu imrendiren, kışkırtan farklılıklar karşısında, *“boynuz, sonradan çıksa da kulağı geçer”* denilmek suretiyle teselli yolları aranarak, gerçekleri görmezden gelmeğe çalışılmamalıdır. Beypazarı'nın *“boynuz”*, Safranbolu'nun *“kulak”* olmaması bir tarafa, mimarlık dokusu ve bu dokunun kültürel açıdan önem ve değeri yönünden Safranbolu'nun *“eline su dökemeyecek”* konumdaki ve onun ancak bir iki mahallesi genişliğindeki bir kentte, *“iş bilen, kılıç kuşananındır”* atasözünün doğruluğunun kanıtlanmakta olduğu kabullenilmelidir.

Hemen ardından, kamuoyunda sürekli Safranbolu'dan söz edilmesini sağlayacak fırsatlar yaratılmalıdır; Safranbolu'da eğlence yönü ağır basan festivaller değil, kültür haftaları ya da günleri düzenlenmelidir. Etkinliğin adı, *“Kültür”* yahut *“Mimarlık Değerleri”* veya *“Safranbolu Evleri Haftası ya da Günleri”* olabilir. Safranbolu'nun kültürünü ve mimarlık dokusunu çağrıştıran, başka bir ad da konabilir.

Bu etkinlikler için, festivaller öncesinde olduğu gibi hangi ünlü pop şarkıcısını getirelim diye tartışmak yerine, Safranbolu'yu konu alan, hangi kültürel etkinlikte bulunalım diye çaba gösterilmelidir. Bir sanayi kenti olan Karabük'ün, bu niteliğini de içeren Haziran/2006'daki *“Kültür, Sanat ve Sanayi Festivali”*nde, *“Türk Aynştayn”*ı olarak bilinen Prof.Dr. Oktay SİNANOĞLU'nun, 16.06.2006 tarihindeki, *“Özelleştirme ve Küreselleşme”* başlıklı konferansının ne kadar olumlu yankılar uyandırdığı göz ardı edilmemeli, Safranbolu etkinliklerinde de kültürel konular hep öncelik ve ağırlık taşımalıdır..

Safranbolu'nun ulusal kültürel değerleri yaşatan bir kent olma özelliğini ön plana çıkartacak biçimde, ülke düzeyinde ünlü uzman kişilerin katılacağı, Safranbolu konulu paneller, konferanslar ve gösteriler düzenlenmelidir. Geçmişte İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi örneğinde olduğu gibi, Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi'nin bilimsel öncülüğü ve eşgüdümü sağlanmalıdır. Etkinliklere yazılı ve görsel ulusal yayın organlarının, kamuoyunu yönlendiren önde gelen isimleri de, özel olarak çağrılıp, onların gözlem ve yorumlarının, eski yıllarda olduğu gibi gazete sütunlarında ve TV ekranlarında yer almasına çalışılmalıdır. Böylece, Tarihi Kentler Birliği'nin 21-24 Ocak 2004 tarihli *“Safranbolu Buluşması”*nın kamuoyuna başarıyla yansıtılması gibi güzel örneklerin, sık sık yinelenmesine fırsat yaratılmasının önemi hep göz önünde tutulmalıdır.

Hiç kuşkusuz müzik de olmalı; ancak, diğer etkinlikleri gölgelememeli, sanat müziği ağırlıklı olmalı ve halkın, müzik programları kadar, panel ve konferanslara da ilgisi sağlanmalıdır. Folklor gösterilerinde, Safranbolu folklorundan örnekler, başka bir kentinmiş gibi araya sıkıştırılmamalı, Safranbolu folklorunun unutulmamasına, tanıtımına ve yaşatılmasına çalışılmalıdır. Bu arada, bestekar hemşehrimiz, Sayın Niyazi ŞENGÜL'ün, *“Safranbolu Şarkısı”* da sürekli dinletilmelidir.

En iyi korunan ev ve en leziz yöresel yemek gibi her yıl yinelenen eskimiş yarışmalar ve benzerleri, artık yeni ve daha çok ilgi çekici formatlarla sunulmalı, yeni yarışma konuları bulunmalı, düzenlemelerin eski tarihsel yerleşim yeri Çarşı kesiminde yoğunlaşmasının gereği göz ardı edilmemelidir. Safranbolu'nun ünlü bir kent olmasının nedenini oluşturan Çarşı kesimi kaderine terk edilmemeli; buraya öneminin ve değerinin gerektirdiği özel bir özen gösterilmelidir.

Ayrıca, Harmanlar, Emek ve Barış Mahalleleri gibi yeni yerleşim yerlerindeki yeni hemşehrilerin çoğunun, Safranbolu'nun tarihsel kesimlerini hiç görmedikleri ve yaşadıkları kentin kültürel değerinin nereden kaynaklandığını bilmedikleri acı gerçeği karşısında, bilgili ve yetenekli rehberler eşliğinde düzenlenecek gezilerle, konuklar gibi, onların da Safranbolu'yu tanımalarına ve öğrenmelerine fırsat yaratılmalıdır. Bir kültürel miras olarak Safranbolu'yu, çok azınlıktaki bir kesim değil, tüm kent halkı kucaklamalıdır.

Kısaca ve özetle, Safranbolu'da tek amaç, *“Başka Safranbolu yok”* söylemini sürekli geçerli kılacak eylemleri gerçekleştirmek olmalıdır.